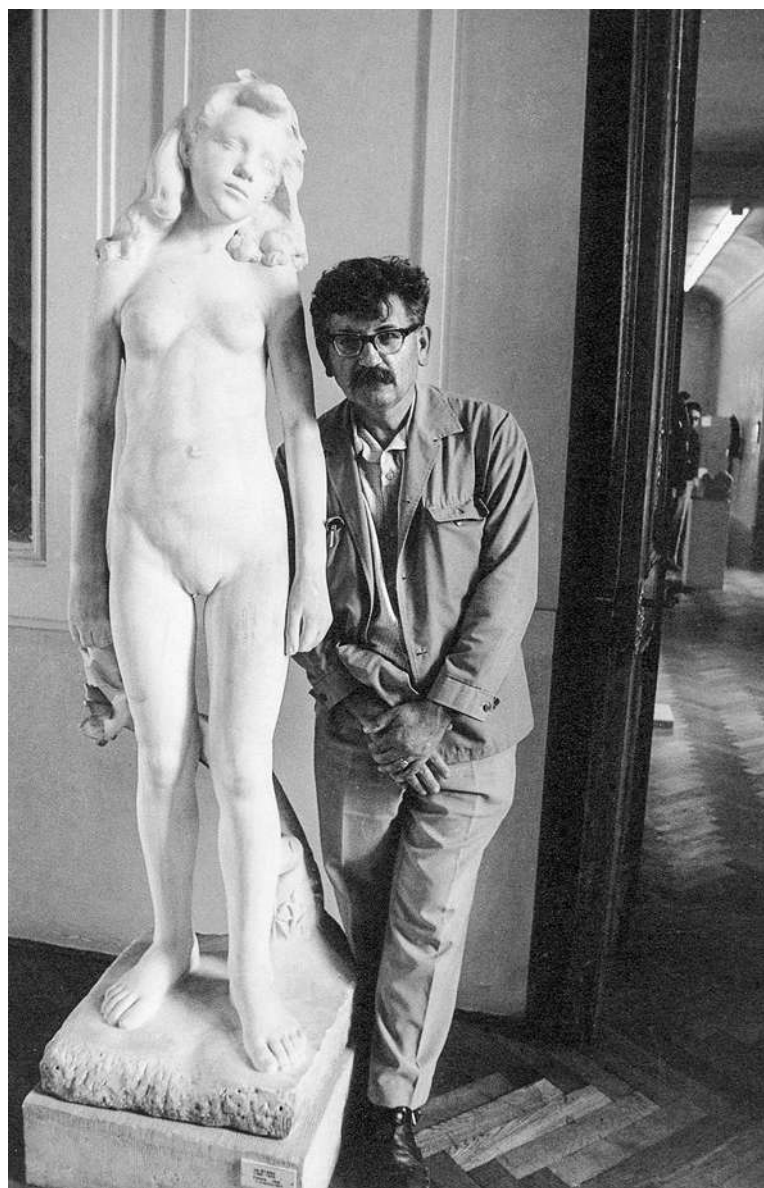

Český snář

**Ludvík
Vaculík**

Ludvík Vaculík

**Ludvík
Vaculík**

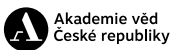
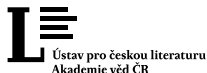
Český snář

(sny roku 1979)

ČESKÁ KNIŽNICE

Vydávají Nadační fond Česká knižnice, Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.,
a vydavatelství Host

www.kniznice.cz

Publikace vznikla v rámci projektu Život jednoho románu: Vaculíkův Český snář
v literární komunikaci (GA20-07879S), podpořeného Grantovou agenturou ČR
a řešeného v Ústavu pro českou literaturu Akademie věd České republiky, v. v. i.

Kniha byla vydána s podporou Akademie věd České republiky.

Při vzniku edice byly využity bibliografické zdroje výzkumné infrastruktury
Česká literární bibliografie – <https://clb.ucl.cas.cz/> (kód ORJ: 90243).

Ediční příprava a komentář Petr Šámal, Daniela Iwashita, Michal Kosák
a Hana Kosáková

Vědecká redakce Jiří Flaišman

Lektorovali: Mgr. Jiří Flaišman, Ph.D., a doc. Mgr. Michael Špirit, Ph.D.

Editors © Petr Šámal, Daniela Iwashita, Michal Kosák a Hana Kosáková, 2024

Commentary © Petr Šámal, Daniela Iwashita, Michal Kosák a Hana Kosáková, 2024

© Atlantis®, spol. s r. o., 1981

© Ludvík Vaculík — heirs, 2024

Cover photo © Jiří Kovanda, 2024

Cover photo reprography © Moravská galerie v Brně, 2024

Interior photos © Ludvík Vaculík, 1981, 1983, 1990, 2002, 2024; Oldřich Škácha —
heirs (s. 67), 1981, 2024; Dagmar Hochová — heirs (s. 181), 1981, 2024

© Nadační fond Česká knižnice, 2024

© Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2024

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2024 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-2654-3 (PDF)

ISBN 978-80-275-2655-0 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2656-7 (MobiPocket)

JIŘÍMU KOLÁŘOVI

PONDĚLÍ 22. LEDNA 1979

V noci jsem, nevím proč, nemohl spat, asi šestkrát byl jsem upíjet pivo nebo mléko, myslel jsem, že moje podráždění pochází z nějaké chemie. Necítil jsem únavu, naopak vzrušení a napětí. Jako bych
5 pozdě vypil silnou kávu, ačkoli po té právě spím dobře, ale nic takového jsem neměl, jedině dávno odpoledne u Edy Kriseové čaj. Pak jsme všichni i s naším Hamburčanem šli na pantomimu, která se mi velice líbila, a po ní jsme velice slušně a včas šli domů. Teď mi napadá, jestli moje silné podráždění není od stroboskopického efektu, jehož
10 tam Hybner brutálně účinně užívá.

Vrtalo mi to v noci hlavou a říkal jsem si, jak se už opravdu proti člověku, což jsem já, bouří i jeho biologie s neurologií. Ani necítím, že se namáhám, a jsem pak namožený. Ani nemám strach, a chvěju se, jako bych ho měl. Ani mě zvlášť neobtěžuje mluvit celý den
15 německy, a v noci pak se všelijaké věty vracejí a vracejí a dotěravě si žádají gramatické opravy, z čehož vidím, jak mě to vysílilo. Ještě před třemi lety mohl jsem při výslechu zatlačit nastupující zákeřnou bolest žlučníku úpornou tichou kletbou a prosbou s vypětím vůle, přičemž mi na čele vyvstával studený pot, za který jsem se styděl.
20 Poslední rok cítím jako rok přelomu sil, možností, rozumu a času. A napohled je všecko, i pro mě, jako dřív. Jsou tedy zřetelné prahy,

které postupně překračujeme. S dvouletým zdržením dostavila se mi prosím padesátka, asi, nebo co.

Jiří Gruša má radostné dny. Dostal německé vydání svého „Dotazníku“ a zároveň české od Škvoreckého. Raduje se z toho půvabně jak nějaký zelenáč, a vidím, jak mu to všichni okolo štědře a moudře přejí. Ivan mu krom věhlasu prorokuje i peníze, ale netroufá si odhadnout, jestli čtvrt nebo půl milionu. Chechtáme se, Jiří si legračně mne ručičky, hraje důvěru v Ivanovo proroctví a říká: „A konečně praštím s družstvem!“

Bádal jsem tedy v noci povinně (nikdy nepůjdu k psychiatrům) i v tomto oboru: nežere mě snad černá závist? Ale nacházím znovu výsledek tohoto smyslu: chválabohu, konečně má Jirka to, co jsme mu jaksi slibovali, když jsme ho táhli na naši „špatnou cestu“ — do Jürgenova nakladatelství, jež ho nechávalo čekat a čekat. Jako když někoho posilujete slibem překvapivé vyhlídky ještě za tamtím kopcem, pak tam dojdete — a on je uchvácen, a vy se jenom bojíte, jestli dost.

A tak jsem zjistil, znovu, že mně už asi chybí ta ctižádost nutná k psaní. Pocit povinnosti, který je také nutný, ten chlácholím výpočtem, že však dělám to a to. Cítím se úplně zaměstnaný. Ale v noci přichází mě cosi týrat, občas, a já mívám mučivé nutkání — protože chuť se nedá říct! — roznout, sednout a psát, cokoliv. Této noci zas. Ale neudělal jsem to, protože by se rodina lekla. Ano, psát od večera do noci a třeba do rána, to je v pořádku. Ale začít od prostředka noci, nebo dokonce před ránem — choroba! A já to vím. Proto jsem si v noci uložil odsunout to puzení na dnešní večer. Začnu tedy zas psát takovéto zápisy? Já je léta odmítal!

Na zítřek mám předvolání na Bezpečnost k pravidelnému měsíčnímu „úřednímu jednání“. Bez uvozovek hodí se pro to nejlíp slovo vyhrůžky. Zvyknout si na to jakoby na nic — nikdy se nedá.

Teplota dnes trochu stoupla, jako by se chystala obleva. A já jsem původně chtěl ještě napsat o té „strašné zimě“ fejeton. — Aby mě nepředběhlo jaro!

ÚTERÝ 23. LEDNA 1979

Je čtvrt na dvanáct a kluci ještě nejsou doma. Nedokážu si tedy myslet, že jsem pro dnešek už sám. Budu vyrušen. Nemůžu dosáhnout samoty skoro nikdy, pořád tu někdo je. Je to můj stav, ne jejich. Oni, když mě vidí u stroje, proplazí se přes pokoj krom pozdravu bez pípnutí. Skrze sklo dvojích dveří vidím, že také Madla ještě v posteli čte. Čte Karolův podivný, židovský asi kalendář.

Karol Sidon tu byl dopoledne a přinesl ten kalendář, který je na čtvrt roku. Listoval jsem v něm a nemohl poznat, co je vážně a co z legrace. Autoři příspěvků nejsou většinou uvedeni, nebo jen šifrou. Je to samá horoskopie, kabala, mystika či co, vedle úvah nevím o čem. „Kolik exemplářů toho děláš?“ zeptal jsem se tužkou. Napsal odpověď a chechtal se tomu směšnému nákladu. Rád bych tu obskuritu poslal Šimečkovi do Bratislavy, ale rád bych si ji také nechal, a další exemplář nemůžu dostat. „Můžete mi taky něco napsat,“ pravil Karol. „Já, takový prostáček?“ podivil jsem se. „Právě!“ řekl Karol. „Vy tam budete vypadat velice výstředně!“

Pravil, že Dienstbier měl domovní prohlídku. Hned jsem začal probírat, co mám doma: Černého připraveného k vazbě, pro Jana Trefulku balíček autorských výtisků „Zločinu pozdvižení“, několik hromádek připravených k zabalení, v každé z nich je Patočkův esej „Spisovatel a jeho věc“. A několik rukopisů ke čtení, z nichž nejchoulostivější jsou Tatarkovy „Písačky“, a kam budu každou noc zastrkávat toto svoje psaní?

Je půlnoc, přišel Jan. Ptám se, kde byl. Pomáhal Principálovi malovat byt. Principál divadélka Orfeus je po nemoci a včera se mu udělalo špatně od srdce, zrovna prý jako mně při malování před Vánoci. „Jak ty dopadls na policajťůře?“ zeptal se Jan. „Zas vyhrůžky,“ mávl jsem rukou, a nebudu o tom mluvit, ani tady psát. Stlačím tu věc až do nevýznamna. Ještě jednou projde tudy Jan: v pyžamu, s kapsami plnými jablek.

Madla zhasla. Každý večer leze do postele s útěchou, že je zas o den blíž k důchodu. Dnes přišla z práce nazlobenější než jindy, protože musela navíc uklízet v ústavu. Vedoucí před časem dostal

nápad, aby si pracovníci ústavu vzali úklid budovy. Madla to odmítla a já jsem jí to pro jistotu ještě i zakázal. „Proč nechce přijmout uklízečku?“ zeptal jsem se. „Nevím!“ vykřikla zlostně. Pak pravila: „Chce si upevnit pozici nahoře a moc dole. Nahoře vykáže úspory na mzdách a dole nadělí prémie.“ — „To je přeci za jedny peníze,“ řekl jsem. „Právě že ne. Prémii má diferencovat výkon psychologů, ale on je tedy dá za úklid.“ Starší ženy to odmítly, ale mladé blbě frcky se pro čtyři stovky zavázaly uklízet. A dům je zas špinavý, protože to, co uklízečka přece jen by udělala, toho se doktorky sotva dotknou, protože se štítí. A jsou jenom unavené, unavené, a peníze stejně nemají. A v kuchyňce nechávají po sobě špinavé nádoby, komu? Uklízečce? Lednice je zasviněná a popelníky pořád plné, kdo je uklidí, uklízečka? Ten, kdo se na to nevydrží už dívat. A tak od té doby, co si zaměstnanci sami uklízejí, berou ti, co místo nich musejí víc pracovat na vlastním úkolu ústavu, menší prémie. „Ale sakra, až budu končit, až se s nimi budu loučit, všechno to řeknu!“ praví Madla. „No a proč teda uklízelas?“ podivil jsem se. „Protože ona postgraduálně studuje, a je blbá, nestačí na to, tak se hodila marod, a kdo to uklidí?“ plivala Madla. „No tož to ty jsi také blbá,“ řekl jsem.

Je jedna hodina, přišel Ondráš. „Tak co,“ ptám se. Vykládá mi, že mu nový ředitel jejich podniku odmítl podepsat doporučení ke studiu na vysoké škole, ačkoli starý ředitel ho s tím slibem přijal do práce. „Proč?“ zeptal jsem se. „Prý mě nezná, prý si musí o mně získat informace.“ — „Aha,“ řekl jsem, „informací má jistě dost, ale musí jít někam pro rozum.“ — „Takový zapeklitý případ,“ řekl Ondráš. „Dobrou noc.“

Je půl třetí, protože jsem přestal psát. Představil jsem si, jak jdu všude dělat pořádek, jak dopadám, a musel jsem se hned dát do sklízení věcí, aby tu potom nebyly. Chtěl jsem dneska psát vloženou komentující kapitolu do „Milých spolužáků“, ale neudělal jsem k tomu ani čárku. Krom toho chci napsat fejeton o letošní zimě, abych obrátil náladu ve fejetonech jiným směrem. Ukazuje se však, že toto psání se nedá stlačit v cosi vedlejšího, co by mi nezaměstnávalo hlavu a nepřekáželo v důležitější práci. Je to špatné.

STŘEDA 24. LEDNA 1979

Dnešní odpoledne zas utráceno běháním okolo knížek. Jeden balík odvézt autorovi, aby podepsal titulní listy, vložil do textu fotografie a zanesl si to pak sám svázat tam a tam. Ptám se, dokdy to vyřídí. No...
5 až udělá ty fotky... Vtípím se, že chlapec nemá peníze na materiál: dát mu předem šest set. Pak tramvají na jiný konec města, kde mám dneska vyzvednout svázané almanachy. Při pohledu na hodiny vidím, že to však už nestihnou, protože za chvíli se mám u Rudolfinu sejít se Zdenou, která mi odevzdá další přepsané věci.

10 Jdu k Rudolfinu, syrově tu táhne. Přecházím, tu ke mně přistane zelené auto, v něm Zdena. „Napadlo mi, jestli nemáš zas nějaké pochůzky, tak jsem vzala auto.“ Ano, a uspořený čas že vybudě pro ni. Ale omyl, pro dnešek. Jedeme středem Prahy, ulice pokryté prosolenou čvachtanicí jsou poloprázdné, můžu snadněji sledovat auta
15 za námi. „Jak dopadlas,“ ptám se. Zdena si dnes vzala z práce volno na doktory. „Ále!“ pleskne dlaní do volantů. „Víš co, nebudem o tom mluvit. Žijem!“ říká nadšeně a ukáže na světla semaforu, jako by to měla být kvetoucí louka. Takové euforické výkřiky však u ní mohou skoro za pět minut skončit v těžké mlčenlivé nenáladě, kdybych trval
20 na otázce: No a co ti řekli? Jedeme do knihárny pro almanachy. Zdena se tu výborně hodí, protože R., který je dával do vazby, uvedl, nevím proč, smyšlenou ženskou adresu. A teď bych si pro ně přišel já, jehož znají, a teprve tou skrývačkou mohli by ti nevinní lidé zneklidnět.

Zastavili jsme kousek od podniku, dal jsem Zdeně objednávku
25 a dvě stě padesát korun a ona šla. Díval jsem se, nikde opodál nestavilo žádné auto. Balík byl řádně těžký, v ceně přes dva tisíce, která teď ještě o dvě stě padesát korun vzrostla. To nebude rozumné brát jej domů, po včerejším varování!

Zastavili jsme se tedy u M., kde jsem balík složil a domluvil se,
30 že přijdu zítra odpoledne a uděláme si s M. kroužek ručních prací. Teď, když to tak hladce a rychle proběhlo, mrzelo mě, že jsem s sebou nevzal ke svázání „Moje léta v Dijoně“, která mi leží doma pod stolem. Ale bál jsem se manipulovat dvěma ztratitelnými věcmi současně. A bylo mi hloupé budit v paní knihařce otázku, jak to

přijde, že ať jde o jakéhosi Václava Černého nebo Alenu Novákovou, vždycky jsem to já.

Zdena se zeptala, kam chci teď (aspoň dvacetikorunu na benzin a přičíst ji k almanachům!), poručil jsem si na Novodvorskou za Jiřím Grušou. Jirka si četl samozřejmě svou německou knihu a hledal chyby překladu. Žádné vážné prý tam nejsou, menších je víc. Zdena mluvila v pokoji s Ivankou, psi tam lítali a chlapec Václav, pro mne však schválně Walter (aby se nestal českým králem, jak ctižádostivě sní Jirka), řápal po celém bytě a všechno kazil: ulomil anténu tranzistoru, rozlil čaj na psacím stole... Já jsem si zatím s Jiřím cosi vyřizoval, přičemž většinu podstatných jmen, číslovky a některá slovesa jsme si sdělovali písemně tužkou. Takovémuto mému chování se většina přátel směje, ale rozkolísal jsem je už. Byl večer. Zašel jsem ještě k Otce Bednářové, která bydlí téměř naproti, ale nikdo nebyl doma. Mám dojem, že Otko se na mě hněvá, a vím proč. Vrátil jsem se k Jirkovi pro Zdenu a ta mě pak zavezla domů. Jiří chtěl, abych mu vylíčil, co mně chtěli na Bezpečnosti. Stručně jsem mu to vylíčil, měl bych i tady, jenže se mi strašlivě nechce.

Náš Ondráš dělal dnes řidičské zkoušky. Nebylo by nic zvláštního, kdyby je neudělal, vyhodili jich prý polovičku, ale jeho by se to dotklo trochu víc. Jana zas pozvali na ředitelství podniku na pohovor. Byl tam s pěti dalšími maturovanými vyučenci a jednali s nimi přívětivě: doporučí je ke studiu na vysoké škole, dokonce jim od třetího ročníku dají stipendium, zaváží-li se zůstat v podniku. Jsme z toho celá rodina zkoprnělí. Bojíme se, že víme víc než celý podnik: našeho Jana tam nebudou smět pustit.

ČTVRTEK 25. LEDNA 1979

Máme v Dobřichovicích dům, ale nemůžeme v něm bydlet. Dům je z konce století, skromný, ale pěkný a byl by pohodlný, kdybychom si ho směli uvnitř přestavět pro svou potřebu. Například v něm není koupelna. Má šest místností, z nichž my máme právo jenom na jednu, v ostatních jsou nájemníci. Když jsme dům před šesti lety koupili,

dali jsme jim samozřejmě výpověď, ale to nic neznamená, dokud jim národní výbor nedá byt. A protože nemůžeme žádné státní milostě čekat, začali naši kluci stavět družstevně, svépomocí: to znamená udělat měsíčně sto až sto dvacet hodin — o sobotách a nedělích.

5 Napadlo nám, až kluci byt postaví, že se tam přestěhujeme a tento byt, kde sedím, vyměníme za něco v Dobřichovicích pro naše babky. Babky jsou tři: paní Kopecká s dvěma kočkami, paní Rohlenová s ko-

10 pou vnoučat od jara do podzimu a paní Hemerková se psem. V tom je právě ta chyba: jsou to tři osoby sice jenom, ale tři samostatné domácnosti, je pro ně třeba tři náhradních bytů. Bereme v úvahu i to, že někdo může umřít (třeba já), ale kdy?

Rozhodl jsem se někdy začátkem tohoto měsíce udělat o tom odbornou poradou. Otázky: zda je možno přestěhovat babky do jednoho aspoň třípokojového bytu, když teď bydlí v rodinném domě, který je

15 rozdělený na tři byty také jenom pomyslně; až naši kluci družstevní byt postaví, jestli jim ho nemůžou nějakým trikem vzít; zda by bylo účelné zřídit nad dobřichovickým domem Janovo či Madlino spoluvlastnictví, dům totiž jsme koupili na Ondrášovo jméno. Já jako

20 vlastník čehokoli nepadám pro stát a rodinu v úvahu. Na poradou pozval jsem Jiřího Grušu, který pracuje v tom stavebním družstvu a ví, jaké triky mohou přicházet v úvahu, Pavla Rychetského, protože je právníkem v jiném takovém družstvu, naše kluky a samozřejmě

25 Madlu, protože pokládá za možné, že až kluci ten byt postaví, nastěhuju se tam já s nějakou ženskou.

Porada se konala u Pavla a Jiří na ni nepřišel. Tři babky do jednoho bytu nastěhovat nemůžeme, ale vzít klukům třípokojový byt a dát jim místo toho jednopokojový můžou, jestliže v době kolaudace nebudou ženatí. Ptal jsem se druhý den Jiřího, proč nepřišel. Řekl, že zapomněl, usmál se a dodal, že to však bylo zapomenutí freudistické,

30 protože je na mne prý našťvaný.

V prosinci napsal jsem „Poznámky o statečnosti“ a věnoval jsem je Karlu Peckovi k padesátým narozeninám se žádostí, aby mi k nim dal své připomínky, protože jsem je minil dát pak do oběhu. Pro moje téma — statečnost pro výjimečné jedince a pro dav průměrných

lidí — zdál se mi Pecka být přímo expertem: jedenáct roků v base, skromný, prostý nenávisti, neuróz i póz, životním stylem bližší obyčejnému člověku než ostatní stejně známí opoziční spisovatelé... Přišel a byl dost nabitý. Ale já jsem mu některé věci vysvětlil, něco jsem změnil a něco samo odpadlo podle známého přírodního úkazu, že když příběhneme za protivníkem, už jeho ochota uvažovat o naší kritice ji utiňuje. 5

Potom s mým textem už všichni souhlasili, nebo mě dokonce chválili — od Madly přes Kosíka po Alexandra Klimenta a Helenu Klímovou. S lítostí a bázní posílal jsem text do Brna. Dosud nevím odtamtud nic. Jiří Müller, Jan Tesař...! Petra Pitharta zastihl můj text v práci na vlastní formulaci některých shodných úvah. Oklikami jsem se však doslýchchal, že hlouběji v Chartě vedou se o tom spory. U Pithartů byla mi taky doručena věta citovaná z jakési společnosti: „Ještě než Vaculíka zdemoralizoval Martinovský...“ Tou dobou se můj článek jistě četl i na StB, a já trnul, aby tam nenašel nějakého neočekávaně bystrého čtenáře, který by pochopil svou příležitost. Otkavzala, odnesla, přečetla, nic, až za čas: „Hochu, někteří mají vážné námítky, a právem!“ Minulý týden řekla, že taky Gruša se nazlobil, dokonce mi prý píše odpověď a už má šest stránek. 10 15 20

Když mi Jirka řekl, že se na mě freudisticky naštvál, věděl jsem za co a chtěl jsem o tom mluvit. Řekl, že mi začal psát odpověď, ale pak ji roztrhal, protože to prý nejde. „Co nejde?“ zeptal jsem se. — „Abychom se my dva...“ Musel jsem větu dopovědět za něho: „... hádali před tváří Státní bezpečnosti?“ Mluvili jsme na Malostranském náměstí, čekající na tramvaj. 25

Řekl jsem, že když jsme se už definovali jednou jako svobodní lidé, Chartou i jinak, máme na svém území svobody užívat. Nemůžeme některé věci zamlčovat jen proto, že nás slyší StB. Jiří souhlasil, ale můj článek prý není pro takovou odkrytou diskusi vhodný z jiného důvodu: protože je neuvěřitelně podlý. On si udělal čistě sémantický rozbor mého textu a mohl by mi dokázat, že pracuju těmi nejhanebnějšími prostředky žurnalismu, jakých v roce 1977 užilo Rudé právo proti mně. 30

Bereme v úvahu i to, že někdo může umřít (třeba já), ale kdy? (s. 15)

To mě zarazilo velice. Trval jsem na tom, aby mi podstatu své kritiky aspoň z paměti naznačil. Vytáhl z tašky papíry, už jsme byli v tramvaji, a tlumeně mi z nich četl. Viděl jsem, že tam měl tři začátky „Milý Ludvíku!“. A hodně škrtáno. Pamatuju si zhruba toto: Otřel jsem se o mladého Pecku a z výšin své relativní nedotknutelnosti přehlížím, že dneska jsou zase zavíráni mladí Peckové, a jsou zavíráni místo mne. Pracuju ve svém textu s nedefinovanými pojmy, jejichž význam postupně posouvám, takže zdánlivě logickými větami spřádám lež. Neboť co je ta má „četa hrdinů“, jejichž jednání se stává nepochopitelným pro „střízlivé lidi“? Měl jsem místo o hrdinech mluvit rovnou o „hrstce samozvanců“, a střízliví, normální lidé jsou pak oni stranou řízení poctiví pracující. A ona „statečná poctivá práce“, po které volám, je přeci ta státem a policií požadovaná „poctivá spolupráce“... Tak zhruba, a já se to pokouším tady zachytit, protože nevím, jestli mi někdy dá své názory do ruky.

Řekl jsem, že si velice přeju, aby se přesto pokusil své námitky sepsat. Jen kdyby ale dokázal vynechat urážlivé formulace, které by zkazily náš vztah, udělaly radost estébákům a vyvolaly špatné duchy. Já tak škaredě nemluvíím nikdy ani o estébácích! Když zkusí napsat všechny ty choulostivé věci tak, abych je i já mohl číst, pak bude stát asi před stejným úkolem, před jakým jsem stál já, zvláště když se omezí na tři stránky jako já. Odpověděl, že nic psát už nebude, když mi to řekl. A moje chyba prý byla možná už v tom, že o některých věcech se na tři stránky psát nemá.

Zdá se to pravda, uvažoval jsem cestou domů. Ale rozsah souvisí s žánrem. A můj žánr je známý a byl zřejmý i teď. A volbou žánru už se něco předpokládá u autora i čtenáře.

Myslel jsem toho večera, jak jsem to velkoryse přijal a jak jsem odolný. Ale dostavilo se ono probuzení bez důvodu uprostřed noci a strach z neúspěchu a z časové tísně, protože ani nedopíšu „Cestu na Praděd“, ani knížku o indiánech, ničím se neospravedlním. Ze všeho nejnutnější je udělat „Milé spolužáky“, protože budou obsahovat všechno od narození do případné smrti. To je tedy nejnutnější; ale mé nejtíravější téma, a palčivé, je to, jež se mi děje. A osvědčeně

správné rozpoložení k práci je vzrušení, strach a hněv a horečný útek vpřed, k poslední, vrcholící větě.

Je tři čtvrti na čtyři v noci, nemůžu věřit. Toto jsem si měl napsat dopoledne, ale musel jsem za světla fotografovat deníkové dokumenty k „Milým spolužákům“, odpoledne jsem u M. lepil ptáčky a vystříhával kolečka pro almanach „Hodina naděje“. Chtěl jsem tento týden odevzdat fejeton o letošní zimě. Prostě od chvíle, kdy se ráno při holení dívám na svou hubu, mám chuť seříznout i ty fousy a tak se vrátit ke všemu původnímu, před všechno, co se stalo a co na mně přirostlo. Taky mi Jiří pravil, že já přeci už nemůžu svléct před lidmi najednou úbor, kroj či plášť, který jsem si kdysi sám dobrovolně navlékl. Nic jsem si nenavlékl, a čím si mě kdo přiodívá, ať si to zodpoví sám. Ať je každý tak dospělý, aby to vydržel. Jenže jakou úzkost budí obyčejná hrozba ztráty přátelství!

15 PÁTEK 26. LEDNA 1979

Spánek mi končívá překotnými sny, jsou to většinou sny prudce dějové, málokdy pocitové stavové. Necítím při nich většinou nic. Jedu špatným autem, které se sotva hýbe z místa, ale přesto reaguje pozdě na mé povely, takže se pomalu, ale neodvratně do čehosi nabourávám. Nebo utíkám a nohy mám nikoli těžké, takže bych nemohl z místa, nýbrž naopak lehké, takže mě z místa neodsouvají. Odvážně a podnikavě lezu po skalách či konstrukcích, které se viklají, padají pode mnou a já se zachraňuju přechytáváním, jež mě vede směrem pořád horším, kam nechci: zachraňuju se tedy do postavení stále riskantnějšího. Vzbouzím se do úplného dne, jsem v bytě sám, z ulice slyším řinčení a z kuchyně hlasy našeho ptactva. Filip vyzpěvuje, Kateřina jenom vulgárně kdáká.

Včera jsem u Mirky dostrojoval almanachy: lepil na desky ptáčky a do přebalů vyřezával kolečka, aby ptáčci byli vidět. Domáci mi pomáhali. K tomu jsem koupil litr bílého Kamenáče, který jsem započítal do ceny almanachů (koruna na kus), a stejně by to nikdo jiný tak levně nedělal. Už proto musím této práci zanechat, že se někdy

cítím olíznut podezřením, jako bych z ní něco měl. Odlišná povaha od mé může si totiž o mně pomyslet: jinak by to přeci tak dlouho nedělal! Sedmý rok. Někteří odběratelé se začínají na mě tvářit shovívavě jak na živnostníčka, jemuž chtějí pomoci udržet existenci. Ano, a zatím má vlastní živnost hyne. Onehdy mi Madla řekla, že naši kluci za mnou vedou takovéto komentáře: Je to vlastně hanba, mohl by napsat takové věci, a tahá se po Praze s cizími pitomostmi!

Dneska jsem roznášel „Hodinu naděje“, vrátil jsem se večer, a nebyl tedy doma, když u nás byla Otká. Nechala mi tu dopis od pana Václava, začínající slovy „Milý pane Ludvíku!“. Je to polemika s mými „Poznámkami o statečnosti“, datovaná včera, a už je tady, ačkoli musela proniknout policejním obklíčením Hrádečku. Otká dala dopis otevřený do rukou Ondrášových a výslovně podotkla, že je to fejeton. Chtěla tím vyslovit svou vůli, abych jej tak vzal a obsloužil. O to se bát nemusí! Taký pan Václav se pouze tváří, že mi píše dopis: jistě ho dá na vědomí přátelům, ale ponechává na mně, jak si jej zařadím.

Napsal mi dobře: v sympatickém tónu, jasně a správně. Ani nevím, s čím bych mohl nesouhlasit, kdybych přece jenom neměl pevně v hlavě důvody, proč jsem svůj fejeton psal. Páně Václavův dopis je výstižný záznam jeho udiveného vrtění hlavou: ví, že vím to, co on. „Vždyť přece víte líp než kdo jiný...“ říká.

„Vždyť přece víte líp než kdo jiný, že Gruša nemusel sedět za Doznaník, ale Vaculík mohl sedět za Morčata... Jednou je taktičtější zavřít Grušu a snažit se tím vystrašit Vaculíka, jindy může být naopak šikovnější zavřít Vaculíka a snažit se tím vystrašit Grušu... Což si nevzpomínáte, že stále ještě jste — ostatně spolu se mnou — obžalován žalobou z roku 1969? A což si opravdu neuvědomujete, že jsme tam mohli první půlku sedmdesátých let sedět místo Šabaty a Hübla zrovna třeba my dva? Myslíte, že ten textík, co jsme tehdy podepsali, za to stál? Když se to tak vezme, nic za to nestojí. Ani letáky, ani návštěva plesu, ani napsání nějakého románu. A co teprve odesílání textů českých spisovatelů exilovým časopisům! Stálo to Ledererovi za to? Ještě že patří k těm mazaným hrdinům, kteří se těší jen z „odměřených dávek represe“, vždyť nemusel být odsouzen jen na tři roky,

ale třeba na deset.“ — To je páně Václavova odpověď na můj názor, že dnešní moc zavírá na rozdíl od padesátých let, kdy jejím cílem bylo přebourat společnost, své ojediněle vystupující odpůrce jakoby nerada a na kratší dobu, a to i proto, že nechce potvrdzovat hrdiny, potřebuje
5 dneska společnost uklidnit, vlastně umrtvit. Na to navazuju úvahu, že formy odporu mohou státní moc vychovávat k větší krutosti.

„Nevím, jak jste svůj fejeton myslel,“ píše pan Václav. „Vím ale, jak působí — aspoň na mne. Zbaven hávu havlíčkovsko-peroutkovsko-
-vaculíkovské stylistické elegance působí ve svém jádře a ve svých
10 důsledcích asi takto: slušný člověk nedělá hrdinu a necpe se do vězení. Protože být hrdinou je cosi nesociabilního; není to ta správná poctivá práce, kterou mají slušní lidé rádi a která udržuje společnost v chodu; je to cosi, co lidi odpuzuje a čeho se děsí. Hrdinové jsou navíc nebezpeční tím, že jen zhoršují poměry. Vždyť ti fyzlové jsou celkem
15 slušní... vždyť člověk ty dobráky přímo nutí k tomu, aby tloukli ženské a tahali kamarády do temných lesů a tam je kopali do břicha! Je třeba respektovat jejich prestiž, a nedovolávat se tedy provokativně pořád nějakých mezinárodních paktů, anebo si dokonce drze opisovat písemnosti Černých, Vaculíků, Havlů a podobných, za což, jak je Vám
20 jistě známo, sedí v Brně ve vězení tři kluci ve věku Vašich synů. Taky hrdinové, kteří jen zhoršují poměry!“ — Pan Václav končí vyjádřením, že člověku nezalívá, stáhne-li se do pozadí, když už je unavený, anebo se i vystěhuje. Zalívá mu však (mně), když říká nepravdu.

Zdá se mi, že přece jenom hlavní mou myšlenku pominul a celá
25 jeho pozornost obrací se k jejímu „dopadu“. Celý život to slyším: myšlenka je jedna věc, soudruzi, a druhá je její dopad! Ale kdy tedy přijde nějaká vhodnější doba pro vyslovení myšlenky bez ohledů na dopad? V době nejšťastnější, roku 1968, byl dopad nejhorší. Pan Václav ale přece jenom ví, co já, a letmo — jenom letmo, aby to
30 mohl pominout — se toho dotkne: „Snad jste chtěl říct, že tiché a nenápadné ponižování tisíců anonymních lidí je horší věc, než když občas zavřou známého disidenta. Nepochybně. Jenomže proč toho disidenta zavřeli?“ ptá se, čímž se okamžitě vrací do našeho, disidentského, cyklotronu myšlení a činů.

Když jsem dnes přišel domů, všichni naši už měli dopis z Hrádečku přečtený. „Napsal to dobře,“ pravila Madla. „Ano, člověk to čte a má dojem, že všechno sedí,“ pravil Janek. „Já nejsem se svým úsudkem ještě hotov,“ řekl nejelegantněji Ondráš. „Tak to jsem zvědavý, jak si teď moje psaní zodpovíte,“ řekl jsem.

5

Jediným člověkem, jehož vůbec nemůžu zmást a jenž věří v můj dobrý charakter, zdá se být popelavě hrozivý major (?) Fišer, který mě v úterý oslovil obvyklou větou: „Tak co nám to zas vyvádíte, pane Vaculík, tak my podle vás jsme vrazi a u nás se střílí do lidí?“ A zvedl dvěma prsty, jako hada, na žlutém papíře mé „Poznámky o statečnosti“.

10

PONDĚLÍ 29. LEDNA 1979

V sobotu jsme jeli do Dobřichovic. Já jsem zatopil v kachlových kamnech, v pokoji jsme měli tři stupně, ještě že plus. Venku bylo o jeden víc. Tálo. Po třech hodinách zaznamenaly přístroje teplotu v pokoji už patnáct stupňů. K tomu přispěla i Madla, tím že jako obvykle pilně žehlila z domu přivezené vyprané prádlo. Při takové činnosti — já topím, ona žehlí — posloucháváme cizí stanice. Mně stačí dovědět se jednou týdně, co se děje ve světě. Krom toho jsem při tom několikrát opsal páně Václavův dopis. Už se mi nezdál tak působivý. Nebudu naň reagovat vůbec, až kdyby takových bylo víc.

15

20

Na zahradě se nedalo nic dělat, bylo mokro. Chvilku jsem se trefoval sněhovými koulemi do stromů. Naš zajíc doběla ožral připravené větve jabloní a začal okusovat kordon. Našel jsem zas další díru v plotě, zahradil jsem ji. Této zimy si opravdu od zahrady odpočíváme, ale pak to poletí! Konečně správná zima. Měl bych o ní napsat.

25

V neděli jsem uřízl pár čerstvých větví pro zajíce, sekal jsem dřevo, přebírali jsme ve sklepě jablka. Listoval jsem si v atlasu jablek. Když jsem odloupl na hrušni šupinu zkroucené kůry, začaly pod ní lozit šedivé mšice. A to byl letos dvacetistupňový mráz!

30

Zpátky do Prahy jeli jsme dřív, než jezdíváme, protože jsem se minil zastavit u několika lidí a rozdávat almanach. Nikdo ale nebyl

doma. Zas pocit mrzké ztráty času, a dnes ráno svrbění, že už si pro něj jedou ti praví, už jdou nahoru, dva výtahem, jeden pěšky (abychom se neminuli!), zatímco já se holím. Oholil jsem se, oblékl a bez snídaně vyrazil s bachratou taškou z domu. Ono bylo už skoro poledne, protože jsem vstával v deset. V noci jsem četl Tatarkův rukopis.

5 Tatarkův rukopis — to by byl docela i dobrý titul toho rukopisu! O Tatarkově rukopisu však později, až jak se autor rozhodne, a já bych rád, kdyby se rozhodl pro. Zatím ho trávím po kouskách, sám a velice intimně. Něco takového tu ještě nebylo, však Dominik jistě
10 v dáli sténá mukami, že musel ošalet, že to dal z rúk. Má tam slova, která nejsou ani v šestidílném slovníku spisovné slovenštiny, a já nevím, jsou-li to chyby, či neologismy: lásať. Rukopis na stroji obětavě přepsal tunajší jeden Slovák, nechci ho jmenovat, Ján Mlynárik, původně historik, a tomu se nechtělo na českém stroji smontovávat
15 ze znaků ' a ' slovenské vôkanie, takže ty stříšky v celém díle chybí! Já s kletbami vstávám pětkrát za stránku pro slovník (šest svazků). Myslím, že teď tam bude pár těch stříšek navíc. Leda, leda že bych to zas dal Zdeně. Dělal vysokou školu v Bratislavě.

Dnes oslavil Alexandr Kliment padesátku. Sešlo se nás u něho
20 moc, také milý Karel Kosík s Marií dal se vidět, po dlouhé době viděl jsem Zdeňka Urbánka a seděl jsem vedle Standy Miloty, který mi připadal smutný. Z druhé strany seděl Jan Vladislav, který si ze mě dělává legraci a já z něho, ale tak dětinsky, že to nevydá na reprodukovatelný vtip. („Ty máš dneska fousky nějak nahoru!“ — „A ty
25 zas vlásky dolů!“) Ptal jsem se Jiřího, jestli už sepsal svou nadávku na mne, ještě ne. Eda Kriseová byla zas v jiných pěkných šatech. Byl tam Petr Pithart, ale o sporném tématu — jeho a můj článek — nikdo nezavedl s námi řeč. Slavnost. A slavností máme už tak málo, že si jí každý moc váží. Jenom Ivan se v jednom koutě pustil do politizování,
30 ale dost dietně. Slyšel jsem každou chvíli jeho: „Tím si nejsem tak docela jist!“

Chvíli se probíralo „symposium“, které o svém „Pánu věže“ uspořádala minulý týden Eva Kantůrková. Pozvala si lidi, jimž se román líbil, aby lidem, jimž se nelíbil, jako třeba mně, řekli mínění. Seděli

jsme u pohoštění sami kritikové: Jiří Pechar, Gruša, Vladislav... bylo to až hloupé: obhájcové se nedostavili. Ivan měl názor tak odmítavý, že se raději omluvil a nepřišel. Také Sergej Machonin poslal raději dopis. Znali jsme s Jiřím jeho obsah předem, byl strašný, trnuli jsme. Eva odložila neotevřený dopis za sebe na okno a hostila nás, dopis mi vadil. Její muž Jiří trpěl napětím s ní. Konečně dopis otevřela, přečetla si ho, mlčela, pak řekla: „Nebudeme už dál na nikoho čekat. Jako dobrý úvod do diskuse přečtu vám, co mi píše Sergej.“ Potom se zeptala, co kdo ještě chce, a odešla do kuchyňky, ať prý se rozmyslíme. Jiří pravil: „To má u mě teda bod!“

Psát tři roky, a tak se mýlit v účinku, je hrozné. Eva si myslí, že román spraví škrtáním. Těžko. Jiří vidí chybu, a nenapravitelnou, v rouhavém pokoušení ďábla, jehož se Eva dopouští, když Jana Drdu dělá zpravodajcem o Kristově ukřižování a předtím se ještě na zbičovaném Ježíši dopouští soulože. Pro Jiřího totiž autor je za skutky svých postav odpovědný jako za své, a taky odplata za ně přijde mu do týdne nebo do smrti. Já ovšem nevím, kde někteří berou toho Drdu, mně to nenapadlo, ovšem například Ivan je si tím jist. Takto dešifrovat literaturu se mi nelíbí. Mně na románu vadí, zhruba, že je nudně popisný, kde jde o realitu, a trapně naivní, kde má jít o fantastično. Jináč autor smí sahat na cokoli, rozhodující je zdar, zdar omlouvá. Ale Madla mi za to nadává: ve společnosti tak zklamané jako naše bude umělcem, kdo dá lidem novou naději, a ne kdo rozvrtá ještě to poslední. Z románu ovšem četla jenom ukázkovou kapitolu ve Spektru a tvrdí, hádá se, že to stačí.

Sotva skončila řeč o „Pánu věže“, když vešli Kantůrkovi. V té chvíli seděl jsem na gauči mezi Marií a Helenou B., tedy mě Eva pozdravila takto: „Ludvík ovšem zas mezi ženskéjma!“ a jediná se tomu zasmála. Nevím jaké „zas!“ O čem se pak mluvilo, nepamatuju už. Alexandr měl pěknou náladu, jeho žena Jiřina byla velkolepě srdečná dokonce i na mne (po nedávné naší hádce u Kosíků-Mozartů), ale přípitky se nám nedařily: strach z obřadnosti. Odcházíje mezi prvními pocítil jsem stesk po lepších časech a přání také někdy pozvat k nám pár starých kamarádů, ale to se nestane. K narozeninám jsme

Alexandrovi dali sborník příspěvků, jež se měly vztahovat k němu. Organizoval ho Ivan.

5 A co já? Svému švýcarskému nakladateli jsem před čtrnácti dny dal ránu poslední. Loni jsem ohlásil, že napíšu knížku o indiánování, když jsem pásal kozy. Celý život se těším, jak to jednou budu psát. Když jsem si jako první krok k tomu přečetl své dětské deníky, zůstal jsem sedět jak přelstěný: ta věc je hotova! Hotově napsána dětskou řečí, je to pravdivé a pravé, zatímco já bych teď sestrojoval umělotinu.

10 Potom jsem návazně přečetl své deníky dělnické a studentské, a co vidím: že já mám vůbec napsáno vše. A že jsem si to napsal naprosto včas. Pozdější prací jsem své názory a postoje už jenom varioval a ilustroval. Nebyl jsem nikdy moudřejší ani schopnější, než jsem byl do dvaceti let. Všecko se splnilo, došlo na má nejhorší tušení, zatímco mé hojivé naděje neměly v ničem pravdu. Nejenom úspěchy, 15 ale i všechny své nezdary, poklesky i pády jsem si jakoby předepsal do partitury a potom je odehrával.

Po přehlédnutí těch věcí pojal jsem záměr nazvaný „Milí spolužáci a učitelský sbore!“ a svému nakladateli oznámil: Nic pro vás, nic pro Němce či Američany, lituju. Pěkně pro vlast, v třiceti kouscích. Ještě 20 si v Petlici vydám svou knížku, a tím končím.

ÚTERÝ 30. LEDNA 1979

Když ráno vstanu a jsem tu sám, asi hodinu hospodařím: umyju hrnky od snídaně, sklidím chleba a utřu drobky, zaleju rostlinstvo a poklidím ptactvo: dám mu slunečnicová semena, ukrojím měsíček 25 jablka a vyměním vodu. Ještě někdy zametu a utřu mokrým hadrem předsíní a chodbu před naším prahem. Potom teprv postavím si na čaj, znovu vytáhnu chleba, nůž a hrnek, snídám a dívám se na ptáky nebo oknem ven.

30 Naši ptáci jsou Filip a Kateřina. Filip je kříženec kanára se stehlíkem, proto vypadá samozřejmě jako stehlík, a Kateřina je kanářice. Jejich klec visí v koutě u okna na řetěze, zanořena do rostlinstva tarasíhoho přístup k oknu. Když jím, ptáci mě pozorují, obletují a klovou

do chleba, do koláčů nebo do štrúdlu na pracovním stole. Blíž k mé ruce, na jídelní stůl, se neodvážím. Ale sotva bych poodešel, už bych je měl na krajici. Když dojím, umyju hrnek a lžičku, sklídím chleba a nůž, utřu stůl a jdu psát do pokoje. Přes dveře potom slyším ptáky: teď Filip začíná zpívat k jaru, za měsíc začne Kateřina klást vejčka. Když je šerý den, psávám v kuchyni. Nepíšu vůbec rád, považuju to za těžkou práci. Ale ochotně po sobě napsanou věc čtu a vylepšuju, až vypadá, jako by byla napsaná ráda. 5

Dopoledne nechodím nikam, snažím se dodržovat pracovní řád. Proto se lidé naučili chodit za mnou dopoledne. Když zazvoní zvonek, je to většinou Otká Bednářová, která si chodí pro fejetony a knížky a nosí mi jiné čtení, nebo Mojmír Klánský, který chodí ze zvyku, nebo někdy Luboš Dobrovský přijde na cigaretu mezi dvěma mytími výkladů. I když někdy přijdou nešikovně, vždycky jsem jim vděčný, že to není někdo horší. S návštěvou sedím v kuchyni, kde bývá tepleji, světleji a je tam dovoleno i zdvořile kouřit. Když nemám náladu, čas nebo když někdo sedí dlouho, řeknu mu, ať jde domů. Když zvoní telefon, neberu ho. 10 15

Dnes asi v jedenáct hodin zazvonil zvonek. Byl jsem nepříjemně napjatý, protože Otká tu byla už po ránu, Mojmír přijde zítra a Luboš myje v tyto dny na Proseku. Otevřel jsem, a byla to paní Helena B., což mě příjemně udivilo, řekl jsem jí minulý týden, to je pravda, aby někdy přišla, ale nevěděl jsem, co by z toho měla. Vypadala v rámu dveří velice dobře a jako návštěva, která ke mně spadla spíš omylem, nebýt zaujatého, lehce zvědavého a zároveň plachého tónu, jímž řekla, že teda přišla, na chvílku, jestli neruší. Měla na sobě skládanou sukni pod kolena, byla velice útlá v pase, prostovlasá a vlastně vůbec dost nalehko v té zimě, krom lýtkových bot. Nahoře měla oblečenou jakousi krátkou chlupatou vestu, na které roztávala jinovatka zvenku. Působila tak jako pták chladem načepýřený, vespod však jistě teplý. 20 25 30

Zavedl jsem ji do kuchyně a uvařil zas čaj. Mluvili jsme. Seděla na té straně stolu, kde je klec, Filip byl z toho rozčilený, začal létat skoro útočně nízko nad ní, nakonec přistál na Vaculkově obraze

veselého šohaje. Kateřina přehrabovala hlínu v květináčích, hledala slámky a nitky a nosila je na hnízdo. Paní Helena se zeptala, jestli Kateřina bude mít taky mladé. Řekl jsem, že snese vajíčka, asi pět, z nichž nic nebude, protože Filip jako kříženec je dále neplodný, takže Kateřina vajíčka za tři týdny vyháží a snese nová, už míň, zas nic, zkusí to ještě jednou, už jenom s dvěma, až nakonec zemdlí, zapomene a nechá toho. Ano, je to až srdceryvné, jak v takovém tvorbu spolehlivě a nezničitelně funguje mateřství, nakonec marně. Paní Helena byla pobouřena, snad bysme tedy měli dát Kateřině jiného samečka. Řekl jsem, že to nejde, protože si na sebe zvykali dost dlouho, dva samečkové tu nemůžou být a Filip je ptáček velice pěkný, veselý a chytrý a byl u nás dřív. Kateřinu dostal až loni k Ježíšku. A zeptal jsem se paní Heleny, má-li ona děti. Také nemá. Zeptal jsem se, kolik má let. Bude jí sedmatřicet. Řekl jsem, že co by ale bylo možné a nad čím uvažuju, položit potom Kateřině do hnízda vajíčka oplodněná jinde.

Vlasy má ostříhané nakrátko, na čele se jí rozčuchané dělí v cípky. Na krku měla šňůrku s přivěšenou stříbrnou ručičkou, kterou v létě ztratí v trávě. Teď si s ní hrála, motala šňůrku na prst, ručičku brala do rtů. Má jasný hlas, mluví chvílemi trochu překotně, ale s přemýšlením, úvahy, nápady, zápory a závěry v ní až sviští, ale to všecko se děje na pozadí docela dobrého a zdravého klidu. Jinak by neměla tvář tak až lahodně vyrovnanou. Oči má modré, s výrazně ohraničenými duhovkami. Zeptal jsem se, jestli si ji smím vyfotografovat. Když souhlasila, hned jsem to udělal.

Je podivuhodné, kolik pozorování člověk může při jednom sezení udělat, když má talent.

STŘEDA 31. LEDNA 1979

Když se teď už několikátý měsíc obírám svými dětskými deníky, začínám je — teprv teď — vnímat jako dílo úplně jiné osoby. A ten chlapec, musím říct, se mi líbí. Předtím, dřív a dávno, když jsem deníky vzal do ruky, nacházel jsem místa trapná, hodná zamlčení,

protože jsem je vztahoval k sobě. Teď je vidím jako úplně přiměřená studované postavě. Stud a pokušení vynechávat, co jsem napsal, objeví se, jak čekám, až dojdou k věku dospělejšímu, kdy názory a výroky toho mladého muže už zřejměji budou souviset s mou dnešní figurou. Optika životního vzoru je hravá: pro toho chlapce v indiánské čelence byl bych možná někdo; já však kéž bych byl jak on!

Byl jsem dnes ve městě, chtělo se mi s někým mluvit, zašel jsem ke Standovi. Když mi otevřel, opuštěnost byla na něm znát. Zeptal jsem se, co mu je. Řekl, že naň prostě najednou padly poměry. Pocítil to, když Vlasta Chramostová odešla s toužou diagnózou — poměry — do nemocnice. Poměry jsou nesnesitelné a nevím, co bych mohl uvést za důvod k naději. Má naděje je bezdůvodná. Když si však dnešní stav promítnu do budoucnosti, nechtěl bych v ní žít. Mladí lidé žijí z hlouposti. Nebo vědí o budoucnu cosi víc, co já už nevím? Je zvykem považovat starší lidi za vědoucejší. To tedy je dnes obráceně: čím je člověk starší, tím toho ví méně a jeho předpovědi jsou pořád užší, až končí v nic už zítra. Naproti tomu nově narozený člověk ví všechno, protože všechno je proň stejně možné, všechno se mu ještě může stát, či dokonce podařit.

„Nechápu,“ pravil Standa, „proč se vede spor o tvůj fejeton. Mně se zdál jasný.“ — „Teď už se ti nezdá?“ zeptal jsem se. „Teďkon už začínám trochu chápat, že ho někdo může pokládat za demoralizující. Rozumíš, protože kdo byl zvyklý natankovat, najednou to nedostává.“ Řekl jsem, že proto nemůžu brát obvyklé pochvaly moc vážně, když vlastně nevyjadřují promyšlený souhlas. Vlasta prý mě, řekl Standa, hájí takto: až doposud jsem vždycky s předstihem trefil dozrávající problém, jistě i teď vím, co dělám. Někteří lidé říkají, že brzdim nebo „házím kotvu“: on ani Vlasta tomu ale nevěří. — No, trefit dnešní problém není těžké. Ale zvolit k němu postoj je riskantní. „Takový druh důvěry,“ řekl jsem, „jaký vyjadřuje Vlasta, mě zahanbuje stejně jako podezření. Obé mě omezuje na svobodě.“

Ten dámský byt, v němž jsme seděli, byl bez dámy divný, působil jak scéna z přerušného divadelního kusu: secesní potahy křesel, bílé dřevo, starožitné lampy. Tělesně i duševně hranatý Standa hodil

se sem dost legračně, tak sám. Rozhodl jsem se říct mu něco, bude to však jenom pro něj, nechci, aby mě tím někde hájil, protože chci nechat spor vyplynout celý. Všechny svých výroků, které se teď někoho dotýkají, byl jsem si vědom: na zavřené mladé Brňáky jsem hlavně
5 myslel, když jsem uvažoval, co stojí za vězení, a vím, že jednou se s nimi uvidím a čeká mě něco jim říct. Můj článek má účel, který není celý v slovech: vykročit z kruhu „disidentů“. Chtěl bych, aby se dostal i k lidem, kteří už jaksi přijali poměry, ale je jim z nich zle, mají špatné svědomí, ale okřikují je. K čemu je dobré, když na jedné straně bude
10 se třpytit skupinka nezlomných bojovníků, zatímco na druhé straně celá společnost spadne do úplného rozkladu? Přežijeme tím, co zůstane ve vědomí a mravech kolektivu, a ne tím, co zůstane v literatuře. Kolik lidí má sílu nechat se tahat hlavou po schodech? Nedosažitelné vzory zhoršují depresi ostatních. Milionům lidí měl by někdo dát
15 rozhršení: za to, že se neupálili jak Palach, pak že nestávkovali, že šli k volbám, že nepodepsali Chartu 77 a že by nevydrželi asi různá násilí. Je však třeba říct jim, že všechny ostatní povinnosti jim zůstávají.

Vědomě jsem udělal krok zpátky, k těm, které jsme nechali ve statečnosti („statečnosti“) za sebou. Ten tón o hrdinech jsem si dovolil,
20 protože mě k nim počítají a já nechci. Řežu i do vlastního masa. Svým masem však platíme stejně, ale komu — jenom estébákům! Vyvinuli jsme si za léta způsoby, jak se chovat při výsleších, jak unikat s lež-
stry, pašovat informace. Máme vypracovaný postoj a taktiku vůči Státní bezpečnosti, ale máme ji také vůči pánům výš? Vždyť Státní
25 bezpečnost je jenom klacek v ruce pána. Hryžeme slavně do toho klacku, my svobodní psi, a pán o nás sotva ví. Já to už nechci a nebudu, od toho já se odvracím!

Krom toho: co když další lidé ujedou a další přijdou do vězení, já mezi nimi, v co se změní činnost zbylých chartistů, zúžená na holé
30 projevy existence v tajném kroužku? Kde zůstal původní záměr? A nemělo by se myslet na zbudování druhé, početněji obsazené linie obrany?

Myslím, že asi toto jsem Standovi řekl; bohužel jsem se k tomu dal strhnout. Přitom jsem se styděl, že mluvím. A uvědomil jsem si

i svou trému z tolika řeči. Nemluvil jsem několik let. Možná jsem si spíš chtěl zkusmo zformulovat něco, o čem nakonec budu chtít psát. Ale možná ani nebudu.

Šel jsem po Václavském náměstí, bylo odpoledne skoro předjarní, ulice se čistí od sněhu, zůstává šedý povlak suché soli, tu budou muset smýt jarní deště. V nakladatelství Akademie jsem se zeptal, proč ještě nevyšla Hvězdářská ročenka. Tiskárny prý nemají proud. Ale náladu jsem měl dobrou. Zatoužil jsem koupit si něco zajímavého. Obyčejně to hledávám v papírnictví či fotopotřebách. Tentokrát to byla kravata, ale bylo zavřeno. Koupil jsem si dva díly Gebauerova Staročeského slovníku. Těšil jsem se, jak přijdu domů, uvařím si dobrý čaj, dám nohy na židli a budu si přemýšlet. V tramvaji mi napadlo, že jednou bych přece jenom chtěl opravdický luk a šípy.

ČTVRTEK 1. ÚNORA 1979

Madla přijde z práce, vyndá z tašky své drobné nákupy, prohlédne, co jsme zařídili a co zanedbali, například jestli já jsem vyluxoval a Janek odnesl láhve, sedne si ke stolu, v kabátě, prohlíží povrchně nějakou písemnost, čímž si odpočine, převlékne se a začne vařit. K tomu si vyndá ze skříně televizor a zapne ho. „Musíš vždycky zapínat ten krám?“ — „Abych věděla, co se děje ve světě.“ Odcházím znechuceně, mávnu za sebou rukou a ocituju Váchala: „Svět se řítí do ďáblovy řiti.“ — „No jo,“ praví za mnou ještě, „ale musíš vědět přesně, v které chvíli, abys mohl skrčit hlavu.“

Dívaje se na datum tohoto listu ve stroji, uvědomuju si, že dnes by měl být z vězení doma farář Jan Šimsa.

Odpoledne jsem kdesi byl, vlepoval jsem do hotové, už svázané Kratochvilovy knížky listy s jeho podpisem, protože jsem je dostal pozdě. Doma jsem našel oznámení, že mám na poště k vyzvednutí dopis od Bezpečnosti. Známý nepříjemný pocit prosákl mi z prsou do nohou. Změněným pohledem přešel jsem věci na svém stole a okolo. Hned jsem udělal dva balíčky: jeden pro Šimečku, druhý pro Kadlečíka. Zítra, až si půjdu pro tu jedovatost, balíčky napřed

odešlu. Označil jsem je odstrašující cenou 1000 Kčs, protože je v nich Patočka a Hejdánek, mimo jiné.

5 Ondráš se rozhodl dát do oběhu svůj zednický fejeton. Dal jsem mu povinnou výstrahu, aby to nedělal, a doporučil mu dotáhnout pointu pro případ, že to udělá. Madla není ráda. Je možné, že jeho postihy na poli zednickém pocházejí z toho, že píše. Ale proč ho v tom brzdit, když možná nebude na zednickém poli smět udělat ani krok výš?

10 Madla usnula při četbě Šotolova „Svatého na mostě“. Má ráda řádně vytištěné knížky. Ty naše jsou jí podezřelé. Za „Pána věže“ mi vynadala, mně, nevím proč. Řekl jsem jí, že však do Petlice takto nepůjde, a stejně se na mě zlobila.

Porád jsem ještě nenapsal fejeton o té letošní zimě. Zítřa?

PÁTEK 2. ÚNORA 1979

15 Šel jsem za Jiřím do práce. Stavitel mi řekl, že už odešel. Jel jsem ke Zdeně. Seděla, kouřila, pila kávu a cosi četla. „Před chvílí odešel Jirka. Něco ti tu nechal.“ Podala mi, co četla. Jmenovalo se to „Milý Ludvíku!“. Řekl jsem: „Jaké je to?“ Protivně vzdělaným přednesem řekla: „Myslím, hochu, že je to opravdu fundovaný sémantický roz-
20 bor.“ To mě dopálilo. „A jak si teda zodpovíš, žes mi ten fejeton taky pochválila?“ Přečetl jsem si ty papíry, jednou, a strčil je beze slova do aktovky. Jiří prý ještě zdůraznil, že je to pouze pro mne. Pouze pro mne, a zatím to dal už číst Klímovi a Lopatkovi. Každý ví, že mi
25 a nerozumím tomu, nechám si to na jindy. A dám to rozepsat!

Dále Zdena pravila: „Prý ses taky nemožně zachoval na vaší schůzce v úterý.“ — „Jak, nemožně. Já žádnou schůzku s nikým neměl.“ — „Opakuju ti jenom, co říkal Jirka. Je na tebe proto dost naštvaný. Svolal sis schůzku do něčího bytu, pak tam přišels, jenom ses napil,
30 a než vůbec došlo k jednání, řekls prý, že jdeš s klukama plavat, a šels. Všichni prý z toho byli šokovaní, protože oni tomu věnovali čas po celodenním zaměstnání, zatímco ty máš volno.“

Nevím, kolik špatných myšlenek, řečí a příhod mi Zdena přefiltruje, upraví a zamlčí, asi jich bude hodně. Ale některé mi říká přímo s chutí, tónem však jakoby neúčastně referujícím. Teď, co chodí do fabriky, mi častěji natukává, že já mám volno. Takže to dostávám už dvojmo.

Především mě na tom dopálilo, že Jiří ve Zdenině bytě vůbec o nějaké schůzce mluvil. I když se nejmenují osoby, místo a věc, dává se signál, že se něco utajeného zas děje. Budu tu věc označovat „S“ a osoby, které na ní pracují, budou A., B., C. a — když už je to tedy venku — Jiříček G. Já s tím nemám nic. Já o tom jenom vím a jaksi na mě spadla odpovědnost za postupné odvádění práce v termínech. Ale sám tu práci nedělám, nepřísluší mi, nerozhoduju v ní o ničem a nemám právo ani chuť dělat při ní políra. Zúčastnil jsem se nahodile několika pracovních schůzek, ale jenom abych věděl, jak práce pokračuje, a protože jsem s těmi lidmi rád byl. Práce, která začala svižně, začíná se nějak vléct, a to hlavně vinou B., s kterým je těžká domluva o termínu a pak ho ještě nedodrží. Sám s ním mám své starosti: chce, abych mu nechával všechny tituly z Petlice, ale nikdy si pro knížky nepřijde, když k němu jdu já, není většinou doma, na písemné vzkazy nereaguje.

Minulý týden ptal jsem se J. G., kdy budou hotovi s tím a tím. Začal nadávat na B., který mu prý dlouho unikal, ale teď konečně závazně slíbil přijít na schůzku k A., v úterý v pět hodin. Jestli chci, můžu tam přijít a dovím se přímo, co potřebuju vědět. Šel jsem tam, a snad hlavně proto, že jsem chtěl vidět, jak to u A. doma vypadá, doposud nikdy jsem u něho nebyl. Jako osoba nedůležitá přišel jsem asi o půl hodiny později, jak mi to vyšlo. A tam seděli jenom A., C. a G., zatímco B. se omluvil, že bude mít čas až v sedm hodin. Poseděl jsem asi půl hodiny, když se mě ptali, čeho se chci napít, řekl jsem si o bublinkovou limonádu a pak jsem pravil, že mám s našimi kluky domluveno plavání, proto musím odejít. Řekli, že to je škoda, a čekali dál. Plavat s kluky jsem nebyl, protože bazén má zkrácený provoz pro nedostatek tepla. Mělo to být naše první plavání za celou dobu, co vedle toho bazénu bydlíme.

Dal jsem mu povinnou výstrahu, aby to nedělal, a doporučil mu dotáhnout pointu pro případ, že to udělá. (s. 31)

Co je to za podivnou příhodu? Proč dostává moje neutrální chování jakýsi nelibý význam? Nikdy si nedělám moc starostí s tím, jestli se má slova dají obrátit jinak, a sám беру slova jiných lidí, jak je slyším. Spolupráce osobností, mezi nimiž nikdo neustanovil podřízení, je velice zvláštní zkušenost a vytrhuje si lidi přísně. Gruša je vynikající spolupracovník, protože dokáže pracovat na cizím dobrém nápadu jako na vlastním, drží slovo, má humor, tempo a žádné mindráky, takže nikomu nezávidí ani peníze, ani pořadí. Almanach „Hodina naděje“ byl nápad Milana Uhdeho, jenže ten toho nemohl v Brně moc udělat, dělali jsme ho s Jiřím, on vykonal většinu práce vnitřní tady, já ven. Ani mi nenapadlo, že by náš vztah byl nerovnovážený. Nebo jsem se snad nevědomky vyvyšoval?

Nemůžu teď o tom ani psát, musím si Grušův článek důkladněji přečíst. Někteří bojechtiví lidé (lidé, kteří rádi vidí boj) už se mnou jednají jako s někým, kdo přichází o kamarády: to už je pan Václav a teď Jiří. Já si počkám, a nepřátelství se mnou se nikomu z mých přátel nezdaří.

Je tomu asi tři roky, co jsem Jiřího zavedl na Sázavu ke Kohoutům a představil ho tamější společnosti. Hloupý Pavel udělal vtip, který potom z potřeby divadelního úspěchu několikrát opakoval: „To je Vaculík a jeho nový hoch!“ Smáli jsme se tomu s Jiřím, protože jsme mohli, ale dobré vyjádření to nebylo. Když loni v květnu Jiřího zavřeli, zacházeli se mnou někteří přátelé jako s kvalifikovaně postiženým: zavřeli mi Grušu. Kousek dál, mimo můj slech, říkali to někteří trochu jinak: zavřeli místo mě Grušu.

Považuji za neslušné hledat za jednáním přátel ještě nějaké jiné pohnutky, než jaké přímo vyjadřuje. Tak jsem i mohl zavinit nedorozumění či dopustit se křivdy. Jiří naopak až směšně hýří pravděpodobnými i nemožnými kombinacemi pohnutek, vztahů, vazeb a příčin, když posuzuje chování lidí. Vždycky se mezi jiným ohlíží, jak to vypadá po stránce sexuální a co dělá čert.

Tak než budu vážně luštit, co mi podává svým „sémantickým rozbořem“, myslím, že se dřív a poprvé rozhlédnu, co dělá čert.

NEDELE 4. ÚNORA 1979

Vlastně už pondělí: dvě hodiny. Chtěl jsem jenom přehlédnout Jiřího text, než ho dám zepsat. A objevilo se, že není tak složitý ani dobrý, jak jsem se lekl. Sémantický rozbor! Na tuto vědeckou stránku svého psaní nikdy ani nemyslívám. Snažím se jenom o důkladné a stručné vyjádření své myšlenky, střídaje působení emotivní, logické a hyperbolické. Svou myšlenku nevydávám za pravdu o myšleném, je to pravda o mé myslí.

„Věř mi,“ píše Jiří, „já uznávám, že text označený jako fejeton pracuje se značnou mírou licencí a zjednodušením, nicméně i v něm mají jisté vztahy zůstat nezkresleny..., glóbus sice není zeměkoule, ale i tam je sever nahoře.“

Gruša umí psát, má vtip, elán i pověst. Že se s tím pustil do mě, už to je pro lidi trochu senzace; i pro mě, abych se přiznal. Myslel jsem totiž, že v té věci, o níž mi v článku šlo, se shodujeme.

Já píšu: „Když si nějaký ohrožený kolektiv zpřesňuje vnitřní strukturu a zostřeje pravidla, nemůže počítat s velice širokým pochopením. Zatímco na jedné straně svobodného člověka požadavek jednoty straší, na druhé straně se většině střízlivého publika jeví stále hrdinštější skutky stále se zmenšující čtyři bojovníků stále víc jenom jako jejich osobní věc.“ — Byl jsem si jistý, že mluvím jasně: o nebezpečí, že se Charta vyvine v buňku jakési nové železné ukázněné strany, vhodné tak pro „lidi zvláštního ražení“, ale nikoli už pro mne ani Grušu, a že zároveň se její úsilí stane nesrozumitelným a nepřitažlivým pro normálního člověka. Gruša se na tento můj odstavec vrhá tak prudce, že mě opravdu zviklal a já si ho začal se strachem kontrolovat slovo od slova. Chtěl jsem zjistit, jak to má podle Gruši být správně, a zjistil jsem, že nijak! Vytýká mi hned slovo „kolektiv“, pak „vnitřní strukturu“, pak „nemůže počítat“ a nakonec „normálního člověka“, jehož ironicky označuje NČ. Ale nějakých slov se přeci užít musí, a já hledal ta nejneutrálnější: je přeci řeč o Chartě, a já nebudu policajtům ani propagandě přihrávat výrazy jako „organizace“, „organizační řád“, „octne se v izolaci“, „kázeň“ a „lidové masy“.

Co mi Gruša vytýká: „Připusťme, že substantivum ‚kolektiv‘ nám při
vší obroušenosti nevádí, ačkoliv jde-li o kolektiv ‚ohrožovaný‘, je skoro
na ráně se aspoň potenciálně zeptat na kolektiv ‚ohrožující‘“... (Do
dele proč? O tom byl přeci celý ten můj článek! — L. V.) „... připusťme,
že zpřesňování ‚vnitřní struktury‘ něco znamená, i když si stěží před- 5
stavíme nějakou ‚vnější‘ strukturu...“ (Ale je taková vnější struktura
lehce představitelná: navenek pořád třemi mluvčími představované
‚neformální společenství‘, skrývající krajské a místní odbočky!) „... na
pováženou je už ono manipulační ‚nemůže počítat‘. Očekával bych ales-
poň náznak důkazu proč...“ (No protože sekta s přísnými stanovami, 10
disciplinárním řízením a postihy není už nic pro normálního člověka,
Grušo! Nemůžu to přeci tak říkat, když myslím na Chartu! — L. V.)
„... Není-li totiž prokazatelně jasné, že ‚nemůže počítat‘, znamená Tvá
věta pouze imperativ ‚nepočítej‘ (Proč by to sakra znamenala? — L. V.),
vyslovovaný ovšem opět pouze Tebou, avšak nyní už i za našeho NČ, 15
s kterým jako bys to měl dohodnuté. *Však se nám NČ při té příležitosti
promění* (podtrhl L. V.) i ve svobodného NČ, *neboť kdo jiný by mohl mít
strach se sjednotit s nějakým kolektivem, který si zpřesňuje, čti zpřís-
ňuje, rigorizuje, omezuje nebo odsvobodňuje pravidla. NČ nám tedy*
vyrostl, proměnil se v jakéhosi pervertovaného nadčlověka, nebo radši 20
*mezičlověka... Ale toho přece dobře známe, to je přece náš pracující,
prostý, poctivý, lidový etc. člověk, který nedopustí, nedá si namluvit,
nedá si vzít etc., aktér všech majorizačních apelací, této majorizační
majoránky žurnalistických fakirů.“ — Tak. Má to vzdělání a švih.*

Ale já odkazuju zpátky k tomu, o čem jsem mluvil: že sekta nezíská 25
a) svobodného jednotlivce ani b) masu normálních lidí. Vzorec psal
by se (a + b). Gruša mi však pro svou potřebu v jediné větě svévolně
mění NČ ve svobodného člověka, čímž mi podstrkává vzorec (a = b).
Sám dělá, co vytýká mně. Mám takových příkladů asi šest, uvedu
už jenom jeden. 30

V článku mám úvahu, že formy odporu mohou vést taky ke zdo-
konalení útlaku: cenzor mění se v diktátora, ten ve vraha. Přivedla
mě k tomu otázka: co když hromadná účast chartistů na železni-
čářském plese vzbudila bijácké úderky? (A vůbec: na úrovni vyšší

nežli utilitárně politické musí se uvážit také otrokova odpovědnost za zvyky pána.) Mínil jsem svou úvahu naprosto obecně, ale věděl jsem, že v konkrétních poměrech je riskantní, proto jsem na Peckův podnět připsal větu: „Ale kde jsou slušné meze takové úvahy?“

- 5 Gruša píše: „Začne-li se však jednou na takovém pletacím drátě, musí se očko po očku dál: ... obvykle bývají dvě strany a jsou provokovatelné vzájemně, avšak interpolací NČ provokuje jaksi už jenom jedna — strana těch nenormálních. Jako kdybys podvědomě tušil bludnost překračovaného kořene, uklouzne Ti ono freudiánské ,kde
10 jsou slušné meze takové úvahy?“.“

- Vstrčil mi do rukou drát, a na mém drátu pak plete svá očka: Dobře cítí, že moje úvaha je míněna všeobecně, vyřídí to však ironickou poznámkou, že mluvím, jako by šlo o Írán. Ale vždyť! Stržen svým důvtipem, sportovní chutí setřít mě a pokažen Freudem nepomyslí,
15 že bych onu jakoby zastrčenou vyhrazovací větu napsal po úvaze a diskusi. On vlastně ani nepřišel na to, jak dobře jsem napsal, přesně co jsem chtěl! To není žádná pořádná práce: „Glóbus sice není zeměkoule, ale i tam je sever nahoře.“ Sever je totiž nahoře právě jenom na glóbusu!

- 20 Privil mi v pondělí Alexandr Kliment, když jsem se ho ptal, co si o mém sporu s Grušou myslí: „Řekl bych, že je to především — když odhlédnu od samé věci, kterou bych si musel nejdřív řádně prostudovat — vzpoura mladého muže proti, řekněme, autoritě.“ Otevřel jsem na to hubu.

25 **PONDĚLÍ 5. ÚNORA 1979**

Tisíc devět set sedmdesát devět — to je ale veliká číslice už!

- Před deseti lety v červnu byli jsme v Norsku na dovolené. Změnilo se to v nesplnitelný sen. „Kdy zas pojedeme do Norska?“ řekl Janek pohlédnuv na kalendář pověšený na kredenci. Norský kalendář posílá
30 nám každého roku paní Blekastadová z Osla. V horské obci Geilo vyslovovala dívka v recepci Oslo jako Ušlu. Myslím, že já bych uměl do norského kalendáře udělat lepší obrázky. Ta firma má každoročně

stejně banality: leden — led na horách, březen — tající sněh ve vřesovišti, červen — půlnoční slunce... Fotil bych skály a moře, nízké omšelé skalnaté břehy. A třeba bych ani nefotil, zalezl bych do vřesovišť mezi horskými jezery blízko oblíny zeměkoule a tam bych tlel.

Když jsem dnes odpoledne viděl Jiřího, byl veselý a upřímný jako předtím, takže jsem si řekl, jak bych vůbec mohl s ním mít nějakou srážku. „Tak co, už sis přečetl můj traktát?“ zasmál se a zamnul si růčičky. „Ano, ale nebuď tak moc spokojený!“ Jiří vypadá ve své stavební kanceláři velice dobře: jako ředitel a zároveň demokrat. Dělá tam s ním jeden chlapík, jehož znám z rozhlasu, jedná se mnou s bodrou kolegialitou, ale pokaždé za chvíli vypadne ven. „Vidíš?“ uchechl se Jiří. „Rozhodl jsem se přesvědčit tě,“ řekl jsem, „že ten tvůj traktát musíme dát do oběhu. Spousta lidí o něm už ví, každý na něj čeká a já nepotřebuju, aby si mysleli, že ho chci stopit.“ Jaksi to napůl uznal a napůl jsem se tak stejně rozhodl. Dal jsem ho tedy ještě dnes opsat, ale ne Zdeně, protože už v něm mám poznámky. Míním ji dotlačit, aby se neovlivněně zamyslela a řekla, komu dává zapravdu.

Dostal jsem dopis od Alžběty R.: „Vážený příteli, cosi tu začínám spisovat a přitom už teď k tomu mám nechuť. Za chvíli mě určitě začne bolet ruka...“ Četla páně Václavův dopis a zdá se jí, že mě může mrzet. Přichází upokojovat strany, jež by nechtěla vidět ve sporu. „Ano, asi byla příliš troulalá a možná i necitlivá ta Vaše věta, že člověk má jednat tak, aby nemusel na vězení ani pomyslet. To platilo snad v některém čase a místě naší planety... Ale o to nešlo v původním fejetonu, alespoň na mne to tak nepůsobí. On nesnižuje hodnotu činů všech uvězněných a perzekvovaných. Jen je naopak jaksi teskně staví proti mase nás všech ostatních, konfrontuje nás s nimi... Příliš si už všichni zvykli na desetiletou absurditu nesdělitelnosti svých myšlenek ostatním obyčejným lidem (O. L., sjel by ji J. G. — L. V.), a váš fejeton najednou vybočuje z této určenosti úzkému okruhu podobně smýšlejících. Oslovuje nás všechny ostatní, a to apelem na osobní statečnost člověka v jeho každodennosti.“

Dnes v noci byl jsem v jakési velké místnosti jako na něčí chatě. Bylo tam hodně lidí, jako známých, ale nikoho jsem neznal, a vedle

Natočím čistý papír a těším se, že nikdo nezazvoní... Někdo zazvonil. (s. 40)

mne sedící osoba byla kočka. Byla to dívka s protáhlým liščím obličejem, celá porostlá hnědou kožešinou, vypadala tedy jako liška, ale všichni ji brali za kočku. Zeptal jsem se jejího muže nebo otce, čím se živí. „Jí třeba myši?“ — „Myši ona ráda,“ odpověděl muž a kočka radostně přikývla. „A krtky taky?“ zeptal jsem se. „Krtci jí nejedou,“ řekl muž. Obrátil jsem se přímo na kočku, a abych se víc přiblížil její předpokládané chuti, vyjádřil jsem se takto: „A žížaly — jedete?“ — „Medu!“ živě přisvědčila kočka.

ÚTERÝ 6. ÚNORA 1979

Mám rád takováto klidná dopoledne, kdy jsem doma sám, odnesu si stroj do kuchyně, kde je tepleji a světleji ze dvora. Vypil jsem si čaj, sklidil umyté a oschlé nádobí od snídaně našich, dal čerstvou vodu ptactvu, natočím čistý papír a těším se, že nikdo nezazvoní. Zvoní telefon, ale ten neberu. Tak do čeho se dáme. Někdo zazvonil. „Dobrý den,“ pozdravila čistým hláskem a měl jsem dojem, že při tom udělala v kolenou takový malý shyb, který se mohl rozvinout v ironickou slečninu poklonu, ale zůstalo při něm a možná, že jsem si ho vůbec jenom představil podle přednesu toho pozdravu. „Můžu na chvilku?“ Když jsem jí odebíral kožíšek, hned mi bylo jasné, odkud ta kočka včerejší noci. Brala se rovnou do kuchyně za ptactvem, uviděla stroj, zarazila se, odložil jsem ho na Madlin stolec u gauče. „Kávu, čaj?“ — „Nene, když si smím říct, tak nic.“ — „Aspoň si tedy poslechněte můj včerejší sen.“ — „To prosím jo.“ — „O kočce.“ — „Tak to zas, jestli si smím vybrat,“ byla to hra na hoštění u prázdného stolu, nad ubrusem odehrávala se gesta, „tak o kočce ne!“ zvedla na obranu dlaně. „No tak ona to kočka nebyla. Vypadala jako liška, kočka jí jen říkali.“ Naklonila přemítavě hlavu. „No... tak ale opatrně. Vlastně lišku ano, klidně.“

Když jsem jí sen řekl, podivila se mu a pravila: „Já mám vlastně taky takovou trošku jaksi zvláštní příhodu, není to sice ještě ani skutečnost, dalo by se říct spíš teprve takový příslib skutečnosti,“ uvědomila si, že zatím mi podává pořád jenom spoustu suchých

vrchních lupenů té zprávy, rázně ji tedy natrhla: „Dostanu po dvou letech zas práci. A sice...“ — „Tak to neříkejte!“ přisunul jsem jí blok s tužkou. Napsala mi to. Pak pravila. „Takže jsem přišla, nevím, nevydržela jsem neřít to někomu, asi. Takže promiňte. A teďka už běžím, 5 jdu právě zahájit jakési první kroky.“ — „Ale to bysme tedy mohli aspoň něčím zapít,“ vstal jsem. „Nene,“ řekla zvedajíc se od stolu se zbytky lišky, „já jsem autem.“

Už jsem nepsal, přemýšlel jsem. Rozmýšlel, jak mám psát tento spis, co do něj patří a co ne. Sny samozřejmě. Dnešní ranní návštěvu 10 jsem nezapsal, tu nutnost vidím a splňuju až při přepisování spisu načisto v únoru 1980! Milý čtenáři! Co ty víš! Těch podvodů, co dělají spisovatelé na čtenářích! Já však, jak vidíš, nepodvádím: není sice jisté, že k popsané návštěvě došlo právě dnes, ale došlo k ní určitě, i s tím tématem, okolo jiné návštěvy, kterou datuju spolehlivě: 15 podle filmového negativu, na němž ty dvě tváře jsou hned za sebou. Z přemýšlení vytrhl mě zvonek.

„Nazdar! Človče, vy ale máte v té Praze protivně lezavou zimu! U nás je takový hřejivý mráz a plno sněhu!“ Odebral jsem Josefovi zimník, čímž se z něho uvolnil pach koní, dal jsem mu trepky a pobídl 20 ho do kuchyně. Šel rovnou ke kleci s ptactvem, jež tam však nebylo, sedělo na rádiu a na obraze, pohledem ocenil rostlinnou scenerii před oknem, natáhl nozdrami vzduch a pravil: „Ludvo, tys tady měl ženskou, cizí!“ — „A sakra!“ odvětil jsem. Josef řekl: „Co pořád děláš, pojedeš s náma v létě s koňma do Rumunska, co říkáš! Transylvánské 25 Alpy!“ — „Chachachá,“ řekl jsem. „No co! Ty by ses do července ještě rumunsky naučil, já už těžko,“ pokýval mrzutě hlavou. Přitukli jsme si slivovicí, na sporáku hřála se voda na kávu. „Což o to, rumunsky se naučím za týden, ale pas nemám!“ — „Cože, ty nemáš pas?“ užasl a teprv teď jsem viděl, že si ze mě utahuje. Půl hodiny jsme 30 vzpomínali na naši cestu na Praděd před třinácti roky. Pak jsem se zeptal: „Proč přijels?“ — „No přeci jestli bys s námi jel do Rumunska, a poohlédnout se po vánočním dárku pro manželku.“ — „K příštím Vánocům už?“ — „K těm minulým! Já totiž ještě nemám prosincovou výplatu, ale teď čekáme nějaké prachy.“ Josef Zeman z Bezejovic

je vedoucím sportovního jezdeckého oddílu a sám svým vlastním zaměstnancem. Poseděli jsme a pak jsem ho vyprovodil do Prahy. Za chůze po ulicích jsem mu řekl, co je tu nového blbého. Divil se tomu. Neviděli jsme se dlouho.

Když jsme se rozešli, vyzvedl jsem z knihařství „Moje léta v Dijoně“ 5
a jel k profesoru Černému pro podpis. Našel jsem ho, jak vždycky, nad rukopisem dalšího dílu pamětí. „Tak povídejte,“ řekl. „Co mám povídat?“ — „No co víte nového!“ Ale nevěděl jsem nic, než že dr. Danisze, advokáta, odsoudili podmíněně za „napadení veřejného činitele“, jehož se měl dopustit výrokem při obhajobě jednoho chartisty, a že 10
ho chtějí vyhodit z práce. Ale neměl jsem chuť na takové řeči. „Já nic nevím, pane profesore.“ — „Che, vy nikdy nic nevíte, človrd, a píšete něco konečně aspoň?“ — „Něco ano.“ — „A nechcete samosebou o tom hovořit, to taky znám. Tak co s váma. Aspoň mi povězte, co se povídá. O Kohoutovi víte něco?“ — „Nic.“ — „No a myslíte si aspoň, 15
že se vrátí?“ — „Já vím, že se vrátit chce,“ řekl jsem. „Che, co chce Kohout, nehraje roli, vy si myslíte, že ho sem pustí?“ — „Já bych doufal, že ano. A nejenom doufal,“ napověděl jsem. Dýmal celým kroužkem huby, kouř mu z ní šel zpátky do nosu. „Jste naiva,“ řekl. Pak se zeptal: „Co soudíte o nových mluvčích?“ Řekl jsem: „Když 20
mají odvahu to dělat, já budu loajální.“ Chtěl jsem naznačit, aniž bych musel vyslovit, jakési otázky nad těmi osobami. On však řekl určitě: „Ten Benda... znáte ho? Ne, no samosebou! Tak ten se mi líbí, ten za mnou byl. A ta Tominová se zdá být jadrnější káča než ta zpěvačka.“ Tuto vzácnou pochvalu příležitostně jí musím vyřídit. 25

Chvilí potom huboval na Václava Havla: „Viděl jste, s kolika chybami otisklo Svědectví mou studii o Masarykovi?“ Podivil jsem se, co s tím má Havel společného. „No přeci oni převzali text z Edice Expedice, a tu řídí Havel, protože musí vždycky mít něco extra, jako by nestačila Petlice.“ Vložil jsem mu rozdíl mezi oběma edicemi a on 30
z toho uzavřel: „No dobře dobře! Tak vy myslíte, že bych teda neměl vedení Charty poslat protest proti zkomolení své práce ve Svědectví?“

Zůstal jsem bezradný před tak mocným kouzlem starých zlatých časů.

STŘEDA 7. ÚNORA 1979

„Ani se nezeptáte, jak jsem dnes dopadl na policajťůře,“ vytkl jsem u večere klukům. „Jak dopadls na policajťůře?“ zeptal se Janek. Pokývl jsem ještě k Ondrášovi a ten řekl: „Jak dopadls, prosím tě, na té
5 policajťůře?“ — „Budete překvapeni,“ řekl jsem.

Jako jsem byl překvapen já. Čekal jsem, že mi zas chtějí vzít řidičský průkaz, dva měsíce mě nechají čekat na nové přezkoušení z předpisů a nejmíň třikrát mě vyhodí od technické prohlídky. Užil jsem
10 toho loni dost. Při posledních vyhrůžkách vyslovil voňavý šedý muž s těžkým zlatým prstenem jakési temné přísliby, jejichž význam snažil jsem si domyslet. Nemám náladu o těch „besedách“ zatím psát, ale jestli se mi ten šedý muž s těžkým zlatým prstenem znovu připomene, budu muset. Jinak by si mohl myslet, že jeho slova neberu vážně.

Uniformovaný dopravní neškodný milý esenbák hmatl do lístků,
15 našel můj a přečetl mi: „Dne 6. 12. špatné parkování na rohu Veletržní a Janovského ulice, nedodržena vzdálenost pět metrů od okraje křižovatky. Bude to sto korun.“ Zaplatil jsem a radostně vyběhl na ulici. Normální pokuta za normální dopravní přestupek! Měl jsem radost. Šel jsem dolů ulicí, dostal jsem chuť něco si koupit
20 (asi abych měl pocit, že jsem za tu stovku něco pořídil!), uvažoval jsem co, a byla to vývojka s ustalovačem, protože mám dělat fotky do Šimečkovy knížky „Obnovení pořádku“. Teprve za chvíli napadla mi méně hlupácká odpověď: „Něco levnějšího byste tam pro mne neměli?“ To když jsem na všech rozích viděl přečnívající čumáky
25 a zadky parkujících aut.

Ve dveřích našeho domu srazil jsem se s Janem Mlynárikem. Hledal mě. „Ty, počuj,“ pravil, „v březnu bude Tatarka mít narozeniny. Přijede do Prahy a bylo by výborné, kdyby k tomu dni byla hotová jeho knížka.“ Odpověděl jsem: „Tak mi najdi slovenskou písárku,
30 když ani neumíš nakreslit vuokanie!“ — „To nebude třeba, Skácel je ochoten přeložit to do češtiny.“ — „Takový nesmysl!“ řekl jsem. „To se nedá přeložit!“ Nakonec jsem ale slíbil, že knížka hotová bude.

Jenomže ale nemám ten rukopis pořád přečtený. Jaksi se ho bojím, trochu se i stydím. Krom toho jsou tu rukopisy, které čekají

děle: Rumlovy reportáže, dvě nové Boženy Komárkové. Jednu jsem nabízel k přečtení Evě Kantůrkové, ona mě odmítla, že by ji to teď rušilo v práci na „Pánovi věže“. Druhou jsem strkal Ivanovi, ten řekl ano, ale až cosi dopíše. Takže to zbylo zas na mě a na Grušu: vzali jsme si každý jednu. Gruša má sklon rukopisy opravdicky redigovat: Sachrový „Krvavé velikonoce“ důkladně změnil. Ale to my přeci nemůžeme dělat! Já jenom opravuju chyby, sjednocuju pravopis cizích slov, přehodím slovo, nadělám na okraji pár otazníků a hodím to autorovi, ať si to dořeší. Nejsme redakce, bylo by to celodenní zaměstnání a pendrek z toho máme. Když se potom knížka z Petlice dostane do zahraničí, už s ní tam nějaká chytrá hlava emigrovaná šmelí, prodávají prý knížku i za sto marek.

Jel jsem do Tuzexu kupovat čaj, kávu, whisku (to se ale povedlo: teď to vypadá, jako by mi pak těch sto marek poslali!) a tam jsem ve frontě uviděl Sašu Klimenta. Povíдали jsme si, čekající na vozík, o té jeho oslavě, jak to bylo pěkné, jako by byla normální doba. Ale doba normální vůbec není, připomněl mi to Saša mimoděk sám, a velice důrazně: Vzpomínkový sborník, který jsme mu dali k narozeninám, se podařil, proto jsem se rozhodl prodloužit jaksi svůj dar tím, že ho dám opsat a rozdám na příští schůzce bývalých Literárek všem Sašovým bývalým kolegům. Zdena knížku opsala za sobotu a neděli, nemohl jsem tomu ani uvěřit. Odmítla vzít si peníze, to prý je zas její dárek autorovi, kterého si váží. Do takové jubilejní knížky by se však výborně hodila jubilantova fotografie! Požádal jsem oba jeho syny, kteří fotografují, aby mi potřebný počet fotek udělali. Oba mi řekli, že nemají čas. Když jsme teď s Alexandrem přivedli na to řeč, požádal jsem ho, aby mi od některého ze svých synů vypůjčil negativ, udělám si fotky sám. A tu vylezla pravda: myslí si, že by to nebylo prozítkelné, když se oba právě chystají na jakési přijímací zkoušky do školy.

Pocítil jsem zas to chvění, nepochopitelně a nepřiměřeně přicházející z jakési onemocnělé části mého těla snad. Ani jsem cestou zpátky, Saša mě vezl domů, mluvit nemohl. Po normálním přátelském rozloučení jsem se doma, byl jsem tam naštěstí sám, ze zahanbení

propracoval ke vzteku: Jsou ti jeho kluci snad cennější a vzácnější než moji?

Potom přišla Madla z práce a poznala, že něco je. Řekl jsem jí to s obavou, že mi to zas vyčte, jak mi vždycky vyčítá větší rozumnost
5 mých přátel. Musel jsem se jí asi zdát dost zničený, proto její návyk reagovat kontrastně promluvil takto: „No, ale musíš si říct, že když je to zrovna okolo těch zkoušek... co záleží na nějaké fotce?“ — Byl to samozřejmě ohavný sebeklam, ale cítil jsem, jak mi její mírný soud o té věci dělá dobře, protože nemusím vznášet proti kamarádovi
10 smutnou stížnost.

Po cestě ke mlýnu šla skupina lidí, vezli sáně, na nichž ležel živý člověk, za sáněmi šel veliký hrubý chlap se sekyrou a do toho ležícího člověka sekal. Na těle zůstávaly rozšklebené bledé nekrvácivé rány. Lichotivě jsem chlapovi se sekyrou pravil: Já vám tu sekyru kousek
15 ponesu. Rozpačitě mi sekyru pustil a já se dal do divokého volného trysku pryč, letěl jsem za stodoly a uličkou mezi nimi domů. Tam byla sestra, bylo to v Brumově, řekl jsem jí, ať sekyru schová, a vlezl jsem pod stůl. Z dálky se pomalu blížil zuřivý řev. Možná projde mimo naši chalupu dál.

20 ČTVRTEK 8. ÚNORA 1979

Dneska jsem se měl v jedenáct hodin sejít s Drahomírou Pithartovou (dále jen p. P.), která mi dala přečíst svá „Cvičení v bezohlednosti“. Je to jakoby zápisník introvertní ženy, která se cítí chřadnout
25 ve světě zkaženém muži, kteří místo hedvábí a vlny nastolili silon a krimplen, místo politiky policejní násilí a místo společenského života pití, kuřbu a kecání po bytech, nakonec muži přestávají být muži a ženy ženami. Je to celé úplná pravda! Ale může rozzuřit ty z pražských mužů i žen, kteří si řeknou, že Pithartová si má nejmíň
30 co stěžovat, když je s dětmi doma a manžel jí ještě trpí toto psaní. Měl jsem pocit, že by autorka rukopis měla zbavit neurotického tónu, který přesahuje stylizaci její „bezohlednosti“, a odretušovat o něco víc Pithartovu domácnost, zvláště když Petr je asi u meze mužských

možností dneska a ona mu, co píše, dává číst, takže je to tedy případ nejen konfliktu, ale i spolupráce. Sepsal jsem si včera k tomu poznámky, dnes ráno dal jsem je Madle přečíst. Pithartovou taky četla a neřekla o ní nic špatného, no no. „Píšeš jí to správně,“ řekla mi, „ale neměl bys propadat domněnce, že jim můžeš nahradit manžely.“ 5

Toto po čertech krátké spojení mě vzteklo, ale zeptal jsem se ještě klidně: „Komu jim?“ — „No Vlastě Kavanové například a téhle Pithartové!“

Madla se za léta práce v tom jejich sociálním chorobinci, vybudovaném státem, který vybudoval i ty choroby, naučila bleskovým diagnózám. Jsou vždycky správné, až na maličkosti. Ale ty maličkosti, to je celá ta jemná vrstva vztahů, zájmů a vzruchů, jež jsou voňavým mazadlem všednosti. Bez něho nejely by pracovní, kulturní a společenské styky, nebavilo by lidi hrát divadlo ani se naň dívat, psát ani číst, stýkat se. To ona ovšem ví jako já. Ovšemže se v této půdě uchycují všechna semínka příštích tragédií, je to líheň neřestí, podle Madly, zvláště mých. Neboť mám dnes tedy v jednom bistru zase schůzku s Pithartovou. A ono jedno k druhému! 10 15

Roztrhal jsem své poznámky pro p. P. na malé kousky a hodil je do kbelíku. Šel jsem se svalit na gauč, udělalo se mi nedobře. Přál jsem si něčím se znicotnit, abych neměl už nikdy pro nikoho význam a nebyl trestaný za to, že někdo mě uznává nebo ctí, ať je vezme čert! Ale takový ústup do moudrého klidu je smrt nebo aspoň poustevna. Umím si svou poustevnu dobře představit: psát, popsané papíry ukládat na místo, odkud by je vybírali poslové, s nimiž bych se nikdy neviděl. Mezi lidi chodit zpočátku v přestrojení, než by mě zapomněli. Takovou poustevnu má Karel Kosík, totiž měl, než mu do ní zas vnikla ženská. Tak jde to vůbec, nebo to nejde? 20 25

Madla vybrala útržky z kbelíku, dala do obálky a přišla mi oznámit: „Pošlu jí to s dopisem, kde jenom popíšu, cos udělal po mé jediné větě. Ať to sakra už vědí.“ — „Kdo vědí!“ zařval jsem. „Všecky, co k tobě vzhlíží.“ A odešla si klidně do práce. 30

Nemohl jsem se rozhodnout k pohybu, naopak jsem čím dál víc tuhnul, jak jsem cítil blížít se hodinu jedenáctou a po ní dvanáctou.